

مرضیه عرب زاده

آموزگار پایه‌ی ششم ابتدایی

از جمله نعمت‌های ارزشمند که آفریدگار جهان به انسان عطا کرده و مایه‌ی اصلی آن را با سرشت بشر در هم آمیخته، قدرت بیان است. نعمت سخن گفتن عامل مهمی در تکامل انسان است. اهمیت سخن آن قدر زیاد است که خداوند حکیم، بعد از مسئله‌ی آفرینش انسان به نعمت «بیان» اشاره کرده است. خداوند در آیات اولیه‌ی سوره‌ی الرحمن می‌فرماید: «خداوند رحمان قرآن را تعلیم داد، انسان را آفرید و به او بیان آموخت».

نقش زبان و سخن در انسان تا آن اندازه است که برخی از فلاسفه و منطق‌دانان بر این باورند که اندیشیدن همان سخن گفتن است و مهم‌ترین وسیله‌ی برقراری ارتباط با دیگران نیز به شمار می‌آید.

سخن گفتن عامل تفهیم در زندگی اجتماعی آدمی است و این امکان را به گوینده می‌دهد تا خواسته‌ها و حالات درونی‌اش را به مخاطب بشناساند. گفتار صورت مادی زبان است و می‌توان آن را غنی‌ترین و متنوع‌ترین شکل بیان دانست که تاکنون شناخته شده است. از آنجا که یکی از ارکان زبان‌آموزی مهارت سخن گفتن (دومین مهارت زبانی) است، از جمله اهداف برنامه‌ی درسی دوره‌ی ابتدایی نیز تقویت و پرورش آن است.

آموزگاران بایستی موقعیت‌های متنوعی برای تمرین سخن گفتن ایجاد کنند تا دانش‌آموزان آمادگی استفاده از زبان برای هدف‌های محاوره‌ای گوناگون از قبیل توضیح‌دادن، وصف‌کردن، قصه‌گفتن، مقایسه‌کردن، گفت‌وگوکردن، گزارش‌دادن، سؤال‌کردن، پاسخ‌دادن، شعرخواندن، بحث‌کردن و ... را پیدا کنند. فعالیتهایی که برای پیشرفت توانایی سخن گفتن دانش‌آموزان به کار برده می‌شود، باید مناسب سن، تجربه، سطح معلومات زبانی، احتیاجات زبانی و نوع علاقه و سلیقه‌ی آن‌ها باشد تا نتیجه‌ی مثبتی از این فعالیت‌ها کسب شود.

ایجاد موقعیت‌های یادگیری تعاملی، از روش‌های مطلوب آموزش و پرورش به شمار می‌آید. یکی از موقعیت‌های تعاملی بین شاگرد و معلم «بازی‌های آموزشی» است که در درون خود، هدف آموزشی دارد؛ یعنی

سخنوری

تقویت مهارت سخن گفتن
و فن بیان در دانش‌آموزان

انتقال نکته‌های خاص و برجسته کردن قابلیت‌های ویژه با تعمیق یادگیری مهارت‌ها در آن بازی وجود داشته باشد. بازی با گشودن مسیری نو در یادگیری، علاوه بر کمک به معلمان، برای مدیریت بهتر کلاس، بازده آموزشی را نیز افزایش می‌دهد و در رشد آفرینندگی نقش فعال دارد. همچنین موجب حرکت و به‌کارگیری ذهن در کسب تجربه و حل مسئله می‌شود.

زنگ تفریح هم فرصتی برای استراحت و رفع خستگی کودکان و نوجوانان و هم مهم‌ترین وسیله‌ی اجتماعی‌شدن آن به شمار می‌رود و تجربه‌هایی که دانش‌آموزان در زنگ تفریح به دست می‌آورند، می‌تواند در نگرش آنان به خود، مدرسه و تحصیل اثر بگذارد. بنابراین زنگ تفریح فرصتی است تا دانش‌آموزان گروه‌های سنی مختلف، ضمن بازی گروهی، با هم دوست شوند و شبکه‌های مهم اجتماعی را در مدرسه ایجاد کنند.

به همین سبب آگاهی از انواع بازی‌ها و ایجاد موقعیت‌های مناسب برای یادگیری از طریق بازی در تعلیم و تربیت کودکان مفید است. در ادامه بازی‌ها و فعالیت‌های ساده‌ای را که می‌تواند در مهارت‌های ارتباطی و فن بیان دانش‌آموزان بسیار مؤثر باشد، ذکر کرده‌ایم.

الف) بازی تکرار عبارات‌های زبان گیر

منظور از عبارات‌های زبان گیر عبارتهایی مانند «شیش سیخ جیگر سیخی شیش هزار» هستند که در تکرار پشت‌سرهم به دلیل شباهت تلفظ حروف به‌کارگرفته در کلماتشان، اشتباه‌گفتاری ایجاد می‌کنند. تکرار این عبارات، در عین جذابیت و مفرح بودن برای دانش‌آموزان، تمرین‌های مناسبی برای تلفظ و بیان آن‌ها به حساب می‌آیند.

تعدادی از زبان‌گیرهای مناسب در زیر آورده شده است:

- سه دزد رفتن به بزدزدی.
- سارا سه شیشه سرشیر خرید.
- قوری گل قرمزی.
- دست راستش سسی شد.
- غوله رو با قند گول زدیم.
- افسر ارشد ارتش اتریش.

ب) بازی مسابقه‌ی بیست‌سؤالی

بیست‌سؤالی را به‌صورت نوبتی با دانش‌آموزان انجام دهید. این بازی علاوه بر فوایدی که در زمینه‌ی حدس‌زدن، طراحی پرسش‌های هدفمند، کشف و حل مسئله دارد، سبب افزایش مهارت‌های زبانی می‌شود.

ج) بازی گوینده‌ی رادیو

قسمتی از یک برنامه‌ی رادیویی را که گوینده در حال صحبت است، پخش و بعد از ۳۰ ثانیه قطع کنید. از یکی از دانش‌آموزان بخواهید که ادامه‌ی صحبت‌های گوینده را با همان لحن و تغییر صدا ادامه دهد.

د) بازی فوت‌کردن کاغذ روی دیوار

این بازی با یک برگ کاغذ انجام می‌شود، این‌گونه که دانش‌آموز یک برگ کاغذ را باید با فوت‌کردن روی دیوار نگه دارد. این بازی به تقویت قدرت تنفس کمک می‌کند.

ه) بازی شمارش معکوس

این بازی را بسته به سن دانش‌آموزانتان می‌توانید اجرا کنید؛ مثلاً دانش‌آموز پایه‌ی ششم، از عدد ۱۰۰۰، اعداد زوج را بشمارد و

آن‌ها را واضح بیان کند.

و) بازی بداهه‌گویی

در این بازی یک شیء را در کلاس انتخاب می‌کنیم و هر دانش‌آموز تا می‌تواند باید درباره‌ی آن صحبت کند، البته بدون مکث و وقفه.

ز) بازی خنده‌گویی

در این بازی بچه‌ها باید، با لحن خنده، به‌صورتی که حتی اگر صورتشان دیده نشود، خنده در صحبت‌هایشان مشخص باشد، صحبت کنند یا خاطره‌ای را تعریف کنند.

ح) مباحثه با کودک

از والدین بخواهیم درباره‌ی موضوعات مختلف و به بهانه‌های گوناگون با فرزندان صحبت کنند و نظر او را درباره‌ی اوضاع و تصمیمات خود جویا شوند. فرزندان که والدین با آن‌ها مشورت می‌کنند، علاوه بر رشد مهارت‌های فکری و زبانی، از اعتمادبه‌نفس بالاتر و مهارت حل مسئله‌ی بیشتری نسبت به همسالان خود برخوردار می‌شوند.